

KUR'ÂN OKUMALARI - IV

Belagat İncileri

METİN KARABAŞOĞLU

© İz Yayıncılık Limited Şirketi, 2017
Sertifika no: 17313

İZ YAYINCILIK: 835
(*karakalem kitaplığı*)
düşünce dizisi: 108
ISBN: 978-605-326-040-0
4. baskı, İstanbul 2017

Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi 12/280, Topkapı-İstanbul
telefon: (212) 5207210 • faks: (212) 5115791
www.iz.com.tr • bilgi@iz.com.tr

kapak: Hamdi Akyol

Basıldığı yer: Alemdar Ofset Matbaacılık Davutpaşa Caddesi
Besler İş Merkezi No: 20/29 Topkapı/İstanbul (Sertifika no: 22953)

METİN KARABAŞOĞLU

Belagat İncileri

KUR'ÂN OKUMALARI - IV

METİN KARABAŞOĞLU, 1964 yılında İzmir'in Tire ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada gördükten sonra İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Okul yıllarında yazmaya başladığı *Köprü* dergisinin bir süre yayın yönetmenliğini de yaptı. İz Yayıncılık'ın kuruluşunda yaklaşık 5 yıl editörlüğünü üstlendi. Muhtelif yayınevlerinde yayın yönetiminde bulundu. Muhtelif radyo ve TV'lerde programlar yaptı. Karakalem Yayınlarını kurdu, *Karakalem* dergisinin yayın yönetmenliğini yürüttü, Karakalem Seminerlerini başlattı. Çok sayıda kitabın tercüme, edisyon ve redaksiyonunda imzası olduğu gibi, bir dizi ismin yayın dünyasına kazandırılmasına da katkıda bulundu. Evli ve 3 çocuk babasıdır.

bilgi ve iletişim için:

website: www.karakalem.net

e-mail: metinkarabasoglu@yahoo.com

twitter: <https://twitter.com/mkarabasoglu>

facebook: <https://www.facebook.com/MetinKarabasoglu1>

Yayınlanmış Eserleri:

- *Kur'an Okumaları* (5 kitap) • *Hadis Okumaları* (2 kitap) • *Risale Okumaları* (5 kitap) • *Peygamberin Bir Günü* • *Sizin Yıldızımız Kim?* • *Peygamberin Kardeşleri*
- *Küçük Şeyler* • *Oyuncak Tamirhanesi* • *Said'leri Ararken* • *Tehlikeli Denemeler*
- *Gece Yürüyüşü* • *Düşünceler* • *Gölgeler ve Işıklar* • *Bilimin Öteki Yüzü* (S. Demirci ve Y. Mermer ile birlikte) • *Melekleri Ürkütmeden* • *Medeniyetin Arka Sokakları* (ilk baskılar: *Camide Dans Var* başlığıyla) • *Ruh Bakımı* • *Kertenkele Çukuru* • *Mucize Avcısı* • *Geldim, Gördüm, Sordum* (ilk baskılar: *O'na Doğru* başlığıyla)

İçindekiler

Gözden geçirilmiş yeni baskı için önsöz7

Birinci bölüm: Sûreler ve anlam dizimi

VÂKIA SÛRESİ	
Vâkıa, budur!.....	13
RAHMÂN'DAN KAMER'E YOLCULUK	
Ay yarıldı!	47
DEMİR KALBLERİ ERİTEN HADİD	
Dünya fanidir!	61
BELED SÛRESİ	
Sarp yokuşu tırmandık mı?	81

İkinci bölüm: Sûreler arasında

Zuhruf-Yunus hattı	101
Bakara'yla öğretilen	107
Tevbe sûresinin öğrettiği	113

belagat incileri

İsrâ sûresindeki mirac	117
Necm sûresindeki mirac	121
Kuşatma altında	127
Kim bu bölücüler?	137

Gözden geçirilmiş yeni baskı için önsöz

1800'LÜ YILLARIN SON DEMİNDE, dönemin süper gücü Britanya'nın başbakanlarından William Ewart Gladstone, Avâm Kamarasında elinde Kur'an'ı tutup saldırgan bir dille "Bu kitap ile Müslümanların arasını ayırmalıyız" der. Gladstone'a göre, Müslümanları 'medenileştirme'nin, yani gerçekte onları Batı uygarlığına boyun eğdirmenin yolu buradan geçmektedir.

Kurân ile Müslümanların arasını ayırmak...

Bu sözden ve bu hedeften haberdar olduğunda, Bediüzzaman Said Nursî henüz yirmi yaşındadır ve Vanda Tahir Paşanın konağında binlerce kitabın arasında ilim tahsili ile meşguldür.

Mü'mine yakışır bir ferasetle, bu sözü Kur'an'a yönelik büyük bir küresel fitnenin habercisi olarak yorumlar; ve mü'minlerin Kur'an'la irtibatını kesmeye veya bozmaya yönelik bu fitneyi boşa düşürmeyi, ondan sonraki hayatının en birinci meselesi olarak görür. İlerleyen yıllarda önce 'tefsir mukaddimesi' olarak *Muhakemat*'ı, sonra klasik tefsir usulün-

de bir tefsir nümunesi olarak *İşârâtü'l-İ'caz*'ı ve en sonunda Risale-i Nur külliyyatını telifi onu götüren yolculuk, işte bu şekilde başlar.

Bu fitneye cevap arayışında Bediüzzaman'ın tesbit ettiği en önemli husus, Kur'an'ın icazıdır. Yani, ya Kur'an'la hemhal oluştan alıkoyacak veyahut Kur'an'la muhatabiyetlerini sakatlayıp bozacak bir tuzağa karşı mü'minlerin Kelamullah olarak Kur'an'dan gerektiği şekilde istifadeleri ancak onun mucizeliğini göstermekle olacaktır.

Onun icazının, yani mucizeliğinin birçok delili içinde belki en önemlisi ise, 'belagat'dır. Zamanla anlam kaybına uğramış bir kelimedir 'belagat.' Kelimelerin süslü ve sanatlı bir şekilde sıralanması olarak anlaşılır hale gelmiştir. Halbuki, bir sözü belîğ kılan, hakikat-ı halde, süslü ve sanatlı olmasından önce, taşıdığı anlam bütünlüğü ve derinliğidir. Sözdizimi, bu anlamdizimini içeriyor ve ona hizmet ediyorsa gerçekten 'belîğ' bir sözden söz edilebilir.

İşte bu tesbitten hareketle, Kur'an'ın tamamı, her bir sûresi ve her âyetiyle nasıl bir anlam bütünlüğü içerdiği, bütün hükümlerinin nasıl birbiriyle bir uyum içinde olduğu, hakikatin bütün renkleri ve veçheleriyle nasıl âhenk ve denge içinde insana sunulduğu, Bediüzzaman'ın 'icaz-ı Kur'an'a dair ömürlük gayretinde vazgeçilmez bir eksen oluşturur. *İşârâtü'l-İ'caz* tefsirinde ve "Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesi" başta olmak üzere risalelerinde, bunu örnekleriyle gösterir Bediüzzaman. Bu örneklerden ders alan bir Kur'an talebesinin girişeceği iş ise, sûreleri ve âyetleri bu bütünlük paradigması içinde okumak; Kur'an'daki söz diziminden anlam dizimine ve bütünlüğüne bir yol bulmaktır.

"Kur'an Okumaları"nın dördüncü kitabı olarak *Belagat Incileri*, işte bu yolda bir çaba olarak elinizde.

Peşinen belirtelim: Bu kitapta, Kur'an'daki bu bütünlüğü gereğince ve hakkıyla sunabildiğimizi söyleyecek durumda

değiliz. Bu, yine Bediüzzaman'ın *İşârâtü'l-İ'caz* tefsirinin takdiminde belirttiği üzere, ancak tefsir ilmiyle birlikte bir dizi ilimde ihtisas kesbetmiş isimlerin bulunduğu bir heyetle ancak mümkün olabilir. Dahası, başkaca birçok ilmi de içinde barındıran tefsir ilmine dair bir 'ihtisasımız'dan da söz edecek durumda değiliz. Bununla birlikte, Rabbimizin sadece 'âlimlere' değil, hepimize nâzil olmuş Kelam-ı Ezelî'si olarak Kur'an'ı anlama çabası içindeki bir mü'minin, bu 'bütünlük paradigması' içinde mütevazı bir çabası olarak okunmayı bekliyor *Belagat İncileri*.

Ancak, bu mütevazı çaba, belagatın olmazsa olmazı olarak anlamdizimi ve anlam bütünlüğü üzerinden bir okumanın bizim gibi bir âcize bile gösterdikleri ve öğrettikleri ile, bu yoldaki külliyetli çalışmaların 'İcaz-ı Kur'an' noktasında önümüze nasıl bir ufuk açacağını da gösterir ümidindeyiz.

Sayfalar arasında ilerledikçe, Vâkıa, Hadîd, Kamer, Beled derken sûrelerin 'anlamdizimi'nin bizim gibi Kur'an ilimlerinin 'avâmî' olan bir mü'mine düşündürdükleri, eminim, Kur'an üzerine düşünmenin ve Kur'an'ı belagatıyla, anlam bütünlüğüyle düşünmenin getirdiği imkânlar konusunda bir nümine teşkil edecektir.

Gönül isterdi ki, bu mütevazı çaba, yine anlam bütünlüğü içinde okuma ve kabiliyetimiz nisbetinde kavrama gayreti içinde olduğumuz başkaca sûrelere dair de notlar içeriyor olsun. Gerçi, Fâtiha, İhlas, Kevser, Felak, Nâs gibi kısa sûrelere dair notlarımızı da, yine "Kur'an Okumaları"nın beşinci kitabı olarak *Kısa Sûrelerin Sınırsız Dünyaları*'nda paylaşma imkânı bulduk. Ama isterdik ki, Müllk, Hucurat, Kâf, Şems, Lokman, Zâriyat, Enfal gibi sûreler üzerine okumalarımızı da bir bütünlük içinde burada paylaşabilelim.

Ama olmadı.

Dileriz, bir vesileyle bu notlarımızı tamamlamayı da Rabbimiz nasip eder ve Sebe, Yâsîn, Mü'minûn, Tâhâ derken bü-

tün sûreler üzerine ‘anlamdizimi’ odaklı bir anlama yolculuğuna da bizi çıkarır.

Elinizdeki kitap, okuyanlarda da böylesi bir yolculuk için gayret, cesaret ve şevk vesilesi olabilirse, ne mutlu bize!

METİN KARABAŞOĞLU

Erenköy, 14 Ocak 2015

Birinci bölüm:

Sûreler ve anlam dizimi

VÂKIA SÛRESİ

Vâkıa, budur!

YÜZÜNÜ YERE ÇEVİRMİŞ, sağında solunda olup bitene dalmış, gökten inen rahmetten ve semadan nüzul eden vahiyden ise gaflete düşmüş insan, her Allah'ın günü şu fani dünyadaki fani insanların başından geçen yüzlerce olayın, binlerce vukuatın haberiyle meşgul eder kendisini. Apartmanında ve sokağında olup bitenler, yaşadığı mahallede vuku bulanlar, yaşadığı şehirde vukua gelenler, sınırları içinde kaldığı ülkede ve bir bütün olarak yerkürede vâki olanlar derken, kâinat kadar geniş iç âlemini günün yirmidört saati bu türden haberlerle doldurur. Siyasî haberler, ekonomi haberleri, borsa rakamları, döviz fiyatları, magazin haberleri, spor haberleri, filan maçta golü kimin attığı, en iyi dondurmanın nereden alınacağı, kaburga dolmasını en güzel hangi lokantanın yaptığı, hangi mağazada indirim gidildiği, dün apartmana gelen servis elemanlarının plazma TV'yi hangi daireye teslim ettiği... derken, her gün insanların zihni ve dünyası irili-ufaklı nice 'olay'la dolar durur.

Böyle onlarca hadise, yüzlerce olay, binlerce vukuat arasında, asıl olay ise hep unutulur. Halbuki, gerçekten 'olay' olarak anılmaya lâyık yegâne olay odur. Başındaki 'el-' harf-i tarifinin de ihsas ettiği üzere, kelimenin tam anlamıyla 'vâkıa' diye anılmayı hak eden yegâne olay... El-Vâkıa...

Celâl yüklü bir sûre olarak Vâkıa, işte bu büyük olayı haber vererek başlar ve bu büyük olayın haberini verdiği için 'Vâkıa sûresi' ismini taşır. Sûrenin daha ilk âyetiyle bildirdiği üzere, vukua gelmesi mukadder olan muhakkak vukua gelecektir. El-Vâkıa, yani kıyamet mutlaka kopacaktır. Ne kimse onu yalanlamaya güç yetirebilir, ne herhangi bir sebep onun vukuu-nu durdurabilir. Şu kâinat sahnesinde olup biten herşey, her gün gözümüz önünde duran ölüm gerçeği başta olmak üzere, eninde sonunda bir kıyametin vuku bulacağını bildirmektedir. Ve vukua gelecek olan bu olay vâki olduğunda, dünya adlı şu fani diyardan bir süreliğine gelip geçen bütün insanlar, bu gelip geçme süresince yapıp ettiklerinin hesabını vermek üzere âlemler Rabbinin huzuruna çıkarılacaktır.

İnsan için asıl büyük gün, işte o gündür. Asıl Olayın gerçekleştiği o büyük günde hayalin yerini hakikat, imgenin yerini gerçek, tasavvurun yerini vâkıa alacak; herşey ve herkes gerçekte oturtulması gereken konuma oturtulacak, ve bunun olabilmesi için yükseltelenler de, alçaltılanlar da olacaktır. Vukua gelecek olan el-Vâkıa, 'alçaltan ve yükselten'dir. Böyle de olması gerekir. Çünkü imgelerin gerçeğin tahtına göz diktiği fani dünyada baş olması gereken nice değer ayaklar altında iken, ayaklar altında olması gereken niceleri ise göz baş üstünde tutulmaktadır. Bu denî dünyada, hakir görülen nice yüce ruhlu insan vardır. Ve nice iblis tiynetli kişi, göz baş üstünde tutularak hayatını yaşamaktadır. Vukua gelecek büyük olay ise, herşeyi ve herkesi hak ettiği yere iade eder. Ve bunun için, alçaltır ve yükseltir. Kendini yüksek gören ve başkalarının da yüksek gördüğü nice insanı ve nice şeyi lâyık oldukları dere-

keye indirdiği gibi, bu dünyada küçümsenen nice insanı ve nice değeri lâıyk oldukları yüksek mertebelere tevdi eder. Haber açık, mesaj nettir:

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١﴾ لَيْسَ لَوْفَعَتِهَا كَاذِبَةٌ ﴿٢﴾ خَافِضَةٌ ﴿٣﴾
رَافِعَةٌ ﴿٤﴾ إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ﴿٥﴾ وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا ﴿٦﴾
فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ﴿٧﴾ وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ﴿٨﴾

“Olacak olan şey olduğunda; ki onun olacağını hiç kimse yalanlayamaz. O, alçaltan ve yükseltendir. Yer iyice sarsıldığında... Dağlar serpildikçe serpildiğinde... Ve dağılıp toz-duman olduğunda... Ve siz de üç sınıf olduğunuzda...” (Vâkıa, 56:1-7)

Bu kısacık âyetlerin her bir kelimesinde, bir ‘bana dikkat et’ notu saklıdır. Her bir kelime, aldatıcı bir ‘imaj dünyası’ inşa edilen şu fani dünyanın sarsılıp önce dümdüz, sonra toz-duman olduğu o Büyük Gün’ü haber verirken, dikkatimizi bu altüst oluştan sonra insanı bekleyen akibete odaklamaktadır:

“Yer iyice sarsıldığında... Dağlar serpildikçe serpildiğinde... Ve dağılıp toz-duman olduğunda... Ve siz de üç sınıf olduğunuzda...” (Vâkıa, 56:4-7)

Demek ki, bütün bu altüst oluşların asıl sonucu, insanların ‘üç sınıf’a ayrışmasıdır. Kötüyle iyinin içiçe olduğu bir dünyadır şu içinde yaşadığımız... Keza iyiyle daha iyi, daha iyilerle en iyi bu dünyada birbirine karışmış haldedir. Dahası bu dünya, nice nice zamanlar kötülerin iyi, iyilerin kötü sanıldığı, en iyilerin ise kolayca kötülenebildiği bir imtihan dünyasıdır. Ama o büyük olay vuku bulduğunda, insanlığın dünya adlı bu diyardaki imtihanı sona erecek, ardından herkesin huzurunda sınav sonuçları açıklanacaktır. Sonuçlar açıklandığında ise, karşımıza üç grup insan çıkacaktır:

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿٦٨﴾ وَأَصْحَابُ
الْمَشْئِمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْئِمَةِ ﴿٦٩﴾ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿٧٠﴾
﴿٧١﴾ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٧٢﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٧٣﴾ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿٧٤﴾
﴿٧٥﴾ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿٧٦﴾

“Defteri sağdan verilenler, ne mutludur onlar! Defteri soldan verilenler, ne bahtsızdır onlar! Ve hayırda önde olanlar, işte onlar önde olanlardır. İşte onlar, en çok yaklaştırılanlardır. Naîm cennetlerindedirler. Birçoğu öncekilerden, birazı da sonrakilerden...” (Vâkıa, 56:8-14)

Kıyametin ardından insanların ya cennete yahut cehenneme doğru yol alacağı aşikâr iken, Vâkıa sûresi iki değil, üç grup insandan söz etmektedir. Hesap Günü defteri sağdan verilen cennetlikler (*ashâbu'l-meymene*) ile defteri soldan verilen cehennemliklerin (*ashâbu'l-meş'eme*) yanında, bir de ‘defter verilmeyenler’ grubu olacaktır. İşte onlar, hayırda önde giden ‘öncüler’dir. Onlar, hesaba çekilmeden, sorgu-sual görmeden, defterinin sağdan mı soldan mı verileceği endişesiyle bekleşmeden cennete alınacaktır. Cennet ehli içerisinde Cenab-ı Hakka en ziyade yakın kılınacak olanlar da onlardır.

Sûre, hayırda önde gidenlerin teşkil ettiği bu grubu, ‘çoğu öncekilerden, birazı da sonrakilerden’ bir grup olarak haber verir. Sorgu-sual görmeden cennete buyur edilecek bu grubun çoğunluğunu ‘öncekiler’in teşkil etmesi, anlaşılır bir durumdur. Çünkü, insanlar fevc fevc, küme küme Allah’ın dinine gelirken aynı yönelişin içinde olmak, yine mükâfata lâıyk olmakla birlikte, nisbeten kolaydır; ama yüreğinde iman taşıyor olup bunu ameliyle ifade ediyor olmanın bütün dünyayı karşısına almak anlamına geldiği bir vasatta bunu yapmak ziyadesiyle

zordur. Mekke'nin fethinden önce, hele Hicretten önce İslâm'ı seçmenin zorluğuna karşılık Fetihten sonra Müslüman olmanın nisbeten kolaylığı, bunun bir örneğidir. Sorgu-sual görmeden cennete alınacakların çoğunluğu, 'öncekiler'dir; çünkü onlar, bu dünya hayatında insanlar tarafından ziyadesiyle sorgu-sual görmüşlerdir. Onlar, her türlü kınanma ve mihnete rağmen imanlarını ikrar etmişlerdir. Mallarıyla, evlatlarıyla, eşleriyle, anne-babalarıyla, hayatlarıyla sınanma pahasına, bu yolda yürümekten vazgeçmemişlerdir. Onlar, insanların zaten yürüyor olduğu açılmış bir yolda yürümekten öte; insanların yürüyeceği bu yolun yapımında işgörmüşlerdir. Dolayısıyla, bu doğru yolda yürüyen herkesin yürüyüşünde onların da bir hissesi ve nasibi vardır.

Sorgu-sual görmeden cennete buyur edilecek 'hayırda öne geçen'lerin çoğunluğu 'öncekiler'den olmakla birlikte, tamamı 'öncekiler'den değildir. Bilakis, birazı da 'sonrakiler'dendir. Çünkü nasıl yolun olmadığı bir vasatta yolu açmakla 'hayırda öne geçenler'den olunuyorsa, bozulmuş bir yolu düzeltmekle, unutulmuş bir doğru yolun yeniden keşfedilmesini sağlamakla da 'hayırda öne geçenler'den olunmaktadır. Dolayısıyla, hakikate dünyevîliğin ve bid'atların bulaştırıldığı bir zamanda hakta sarsılmadan sebat edenler, ölçüyü dosdoğru muhafaza edenler, unutulmuş bir sünneti ihya edenler de, hayırda önde gitmelerinin karşılığı olarak, yakınlığa mazhar kılınmış 'mu-karrebûn' arasında yerini alacaktır.

Sûre, yaşanacak büyük Olayı bütün dehşetiyle kısaca anlatıp o gün birbirinden ayrılacak üç sınıf insanı haber verdikten hemen sonra, 'üçüncü sınıf'ın ahiret âleminde mazhar olacağı nimetleri sıralamaya başlar. Önce onların mazhar olacağı nimetleri birbiri ardınca anlatmakla da, bir bakıma, hepimizi hayırda önde olanlardan olmaya teşvik eder. Nitekim, kıyamet adlı en dehşetli olayın haberini vererek başlayan celâl yüklü bir sûreden umulmayan şekilde, hayırda önde giden 'sâbikûn'a

nasip olan ‘yakınlığın’ nişanesi olarak ‘naîm cennetleri’ni şöyle anlatır:

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿١﴾ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢﴾ فِي جَنَّاتِ
النَّعِيمِ ﴿٣﴾ ثُلَّةٌ مِنَ الْأُولَىٰ ﴿٤﴾ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿٥﴾ عَلَىٰ
سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ ﴿٦﴾ مُتَّكِنِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ﴿٧﴾ يَطُوفُ
عَلَيْهِمْ وُلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ﴿٨﴾ بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ
مِّن مَّعِينٍ ﴿٩﴾ لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ ﴿١٠﴾ وَفَاكِهَةٍ
مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ ﴿١١﴾ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿١٢﴾ وَحُورٌ عِينٌ ﴿١٣﴾
﴿١٤﴾ كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ﴿١٥﴾ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾
لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيَمًا ﴿١٧﴾ إِلَّا قِيْلًا سَلَامًا سَلَامًا ﴿١٨﴾

“Hayırda önde olanlar, işte onlar önde olanlardır. İşte onlar, en çok yaklaştırılanlardır. Naîm cennetlerindedirler. Çoğu önceki ümmetlerden, birazı da sonrakilerden... Mücevherlerle işlenmiş tahtlar üzerindedirler. Karşılıklı olarak, onların üzerinde yasanırlar. Çevrelerinde, ölümsüzlüğe ulaşmış genç uşaklar dolaşır. Kaynaktan doldurulmuş testiler, ibrikler ve kadehlerle; ki bu içeceklerden ne başları ağrıtılır, ne de akılları giderilir. Beğendikleri meyveler... Canlarının çektiği kuş etleri... Saklı inciler gibi, ceylan gözlü huriler... Yaptıklarına karşılık olarak (onlara verilir). Orada ne boş bir söz, ne de günaha çağırın bir söz işitirler. Duydukları söz, yalnızca (karşılıklı olarak) ‘Selam, selam’dır.” (Vâkıa, 56:10-26)

Hayırda önde gidenlerin naîm cennetlerinde mazhar olacağı nimetlerin birbiri ardısıra gelen bu kısa ama ayrıntılı dö-

kümü, bir belagat harikası olarak, tek tek ele alınmaya değer niteliktedir.

Bu nimetlerden biri, onların oturdukları, mücevherlerle işlenmiş, süslü, mevzun tahtlardır. Bu, onların Allah'ın yolunda bir hayatın timsali olmayı tercih ettikleri için şu dünyada fanilerden gördükleri her türlü hor muameleye göğüs germelelerinin, özellikle de taht ve iktidar sahiplerinden gördükleri baskıya ve eziyete direnmelerinin karşılığı olarak Rablerinin katında sahip oldukları değer bir nişanesidir.

Hem, onlar bu tahtlarda tek başlarına oturacak da değillerdir. Aynı hak yolda aynı çaba içerisinde olmuş iman kardeşleriyle 'karşılıklı olarak' tahtlarda oturacaklardır. Dost sıfatına elhak lâıyk dostlarla bu fani dünyada sohbet dahi bu kadar lezzetliyen; bu dünyada ehl-i dünyanın kahrını beraberce çekip hak yolda her türlü mihneti beraberce göze alarak yürüdükten sonra beraberce ikrama mazhar kılınmış halde nimet cennetlerinde dostlarla sohbet, elbette cenneti cennet yapan en önemli vasıflardan biridir.

Onlar naım cennetlerinde süslü tahtlarda karşılıklı olarak oturup sohbet ederken, çevrelerinde dolaşan ölümsüz genç hizmetkârlar, bir dediklerini iki etmeden onlara hizmet edeceklerdir. Onlar ki, bu dünyada gençliklerini O'nun yolunda yaşamış; başka niceleri 'gençliğimi yaşayacağım' diye keyfin, eğlencenin, oyunun veya dünyevî bir ikbal derdinin peşine düşmüşken, niceleri Allah'ın yolunda yürüyebilsin diye kendilerinden fedakârlık etmişlerdir. Bu dünyada gençliklerini ve bütün ömürlerini Allah'ın yoluna hizmet için harcamalarının karşılığı, naım cennetlerinde onlara hizmette kusur etmeyen ölümsüz genç hizmetkârlardır. Bu hizmetkârların genç olması, onları bu dünyada bu feragat yoluna sevkeden şefkatlerini de okşamaktadır.

Çünkü, cennet ehli, ancak gücü kuvveti yerinde genç hizmetkârların hizmetinden mutlu olabilir. Yaşlıca bir hiz-

metkârın zahmet çekerek yapacağı bir hizmetten ise huzur duyamazlar.

Naîm cennetlerinin ölümsüz genç hizmetkârları, süslü tahtlarında karşılıklı oturmuş ‘mukarrebûn’a, kaynaktan doldurulmuş testiler, ibrikler ve kadehlerden çeşit çeşit içecekler sunacaklardır. Ama bunlar, bu dünya hayatının sözde ‘seçkin’lerinin içtiği sarhoş edici türlü çeşit içkiler cinsinden değildir. Bilakis, öyle içecekler ki, ‘ne baş ağrıtır, ne de akılları başlardan alır.’ Zaten, asıl meziyet, ‘aklını gidererek’ değil, bilakis ‘aklını kullanır halde’ neşeyi kuşanabilmek değil midir? Asıl neşe, şuurunu uyutarak veya uyuşturarak değil, şuurunu açık ve uyanık halde huzur duyabilmek değil midir?

Âyetin haber verdiği üzere, aklı giderme ve baş ağrıtmaya gibi özelliklerden mâsun bu cennet içeceklerinin kendisi kadar haz ve keyif verici bir başka büyük nimet, bu içeceklerin sunulma biçimidir. Bu içecekler, ölümsüz genç hizmetkârlar tarafından kaynaktan testilere doldurulup, testilerden ibriklere, ibriklerden kadehlere aktarılacaktır. Kaynak-testi-ibrik-kadehler diye gelişen bu sunum, bu içeceklerin tabir yerindeyse bir ‘seremoni’ kıvamında, estetik zerafet yüklü bir sunumla cennet ehline arz ve takdim olunacağını göstermektedir. Demek ki, cennet, sîret ile sûretin, muhteva güzelliği ile üslub güzelliğinin buluşup kaynaştığı benzersiz bir güzellik ve zerafet diyarıdır.

Oradaki bir diğer büyük nimet ise, bu dünyada her türlü fedakârlığı göze alıp hayırda önde giderek öte dünyada yakınlığa mazhar olmuş mü’minlere çeşit çeşit meyveler arasında dilediğini seçme hürriyetinin verilmiş olmasıdır. Bu dünya hayatında Rablerinin ‘yasaktır’ diye buyurduğu meyvelerden iradelerine hâkim olup yemeyenleri, dahası bu dünyada Rablerinin ‘helâldir’ diye duyurduğu nimetlerde dahi ‘kardeşlerinin nefislerini kendi nefislerine tercih edenler’i, öte dünyada sınırsız bir seçme özgürlüğü beklemektedir.

Hem sadece meyveler itibarıyla değil; aynı şekilde, bu dünyada Rablerinin haramdır dediği hayvanların etlerinden ve haramdır dediği şekilde kesilen etlerden yemeyip, helâl etlerde dahi kardeşlerinin nefislerini kendi nefislerine tercih edenlere, etlerin en lezzetli olarak kuş etlerinden canları hangisini çekerse hemencecik ikram edilecektir.

Bu iki grup nimet arasında ‘meyveler’in önce, ‘etler’in sonra zikredilmesi de manidar olsa gerektir. Keza, ‘meyveler’in ‘ihtiyar’ ile, ‘etler’in ise ‘iştiha’ ile tanımlanması da. Bu şekilde, Rabb-ı Rahîm hem gıda, hem lezzet bakımından kurusu ve yaşıyla binbir çeşit ‘meyve’nin ‘et’e önceliğine; iradenin seçme özgürlüğü olarak ‘ihtiyar’ın ise ‘iştiha’ ve ‘şehvet’e önceliğine de dikkatimizi davet etmektedir.

Ve bu naîm cennetlerinde onları bekleyen nimetlerden bir diğeri, ‘ceylan gözlü huriler’dir. Ama öyle huriler ki, ‘saklı inciler gibi’dirler. Demek ki, bu dünyada nefisine hâkim olup gözünü, elini ve belini haramdan uzak tutmanın karşılığı olarak onlara ‘saklı inciler gibi,’ yani başkalarının ne eli, dahası ne de gözü değmiş ceylan gözlü huriler arz olunacaktır. Onlar, her halleriyle özel; her hâlükârda o mü’minlerin her birine mahsus güzellerdir.

Tahtlarda oturdukları saraylar, süslü tahtlarda dostlarla karşılıklı olarak sohbet, etraflarında dolaşıp her daim hizmet gören ölümsüz genç hizmetkârlar, ne baş ağrıtan ne aklı gide ren çeşit çeşit içecekler, bu içeceklerin zarif bir üslupla onlara sunulması, her türden meyveler ve kuş etleri, saklı inciler gibi ceylan gözlü huriler... derken, sûre, bütün bu cennet nimetlerini bir kat daha güzelleştiren bir nimeti daha haber verir.

O büyük nimet, âlemlerin Rabbinin bütün bu nimeti kendilerine ‘dünya hayatında yaptıklarının karşılığı olarak’ verdiğini bildirmesidir. Bu dünyada yaptıkları tercihi ve yaşadıkları hayatı teyid eden bu durum, ‘Allah için’ yaşanan bir hayata karşılık ‘Allah tarafından’ bir özel ikram olarak, bütün bu cen-

net nimetlerinden duyulan sevinci daha da ziyadeleştirmektedir. İkrâm ve ihsân zâtında sevilir; ama onu kat kat güzelleştiren, Sultanın ikramı olduğunu bilmektir. Hele ki Sultan, “Senin yaptığın işlerden ve yaşadığın hayattan razı olduğumun nişanesi olarak sana bu ikramı yapıyorum” diyorsa, bu, nimeti kat kat arttıran ve insanın sevinçten içi içine sığmaz hale getiren bir keyfiyettir.

Buna karşılık, eksik kalmış tek bir unsur, bütün bu nimetlerden alınan lezzeti sıfıra indirebilir. Fakat, cennet gerçekten cennet olduğuna göre, bu husus da elbette ihmal edilmeyecektir. Cennet, orada meskûn olanların ne boş bir söz, ne de günaha çağıran bâtil bir söz işittikleri bir yerdir. Zira, bu dünyada dahi “Ev alma, komşu al!” deniliyor ise eğer; boş söz, yalan söz, günaha çağırıcı bir söz, bedeni cennette dahi olsa insanı cehennemî bir ruh haline sürükleyecektir.

Ama hayır. Cennet ruhun huzur-u tâmmı bulunduğu yerdir, sükûn bulunduğu yerdir. Cennet, ruhun meskenidir. O halde, Rahmân-ı Rahîm, ehl-i cenneti bunca nimetini sıfıra indiren böylesi sözlere muhatap etmeyecektir. Orada, bu dünyada Rabbinin rızasını tahsile çalışan bir mü'minin aklını taciz eden, kalbini daraltan, ruhunu bunaltan türden bir söz veya haber işitilmeyecektir. Bu geniş dünyayı mü'minin kalbine dar eden bütün boş, anlamsız veya günaha çağırıcı haberlerden hiçbirinin cennette yeri yoktur. Ne bir şöhret hastasının işgüzarlığı, ne bir arsızın son arsızlığı, ne bir enaniyet timsalinin son böbürlenmesi, ne bir gösteriş budalasının son arabası, evi, elbisesi üzerine söylediği kibir cümleleri, ne bir sahtekârın son yalanı, ne bir fitnecinin son iftirası kabilinden bir söz, bir haber... Cennet dünya hayatını dahi cehenneme çeviren bu sözlerden hiçbirinin olmadığı ve duyulmadığı diyardır. Cennet ‘çılginlar gibi’ yaşayıp ‘çılginlar gibi’ eğlenen ve çılginca sözler sarfeden insanların diyarı değildir. Cennette magazin yoktur, reklamlar yoktur, ‘kendime tapıyorum’ serlevhalı köşe yazıları

yoktur, 'ben herşeyi bilirim' üst başlıklı demeçler de yoktur.

Cennette kurgu yok, gerçek vardır. Gerçek suretli sahteliklerin orada yeri yoktur.

Hem cennet bir makyaj mekânı da değildir. Oradaki herşeyin dışı kadar içi de güzeldir, hatta içi daha güzeldir. Orada duyulan her söz, birer belagat şaheseri olarak iyi-güzel-doğruyu beraberce üzerinde taşımakta; hem güzelliği hem de hakikati beraberce içermektedir. Cennet, güzel sözleri güzel bir üslupla söyleyen ve güzellikle dinleyen güzel ruhlu insanların buluştuğu diyardır. Cennet iyi, doğru ve güzelin hiç ayrılmamak üzere buluştuğu diyardır.

Hem orada, bu dünyayı cehenneme çeviren huzursuz ruhların formüle ettiği şekilde, 'insan insanın kurdu' değildir. Orada, 'başkası, cehennemdir' de değildir. Bilakis, orada insan insanın yurdudur. O yüzdendir ki, ehl-i cennetin birbiriyle konuşmaları karşılıklı olarak 'selam, selam' şeklindedir. Cennet, insanların iki gruba ayrıldığı ve iki tarafın da birbirine karşı yumruklarını sıktığı ve ağzından kötü sözler çıkardığı bir diyar değildir. Cennet, bir taraf yekdiğerine elini ve yüreğini açmışken, öte tarafın yumruğunu sıkıp dişini gıcırdattığı ve kalbini inadına kapattığı bir diyar da değildir. Bu dünyada insanları topluca 'silm'e çağırıp, nefislerimize değil Allah'a teslimiyet temelinde barışa ve huzura davet etmelerine karşılık savaş tamtamları duyan; dahası yaptıkları 'silm' davetinin 'harp daveti' diye yorumlandığını görerek kahrolan mü'minler, orada selamlarına karşılık olarak ancak selam işiteceklerdir. Cennet adlı o güzelim diyarda selim kalblerin tercümanı olan mütebessim dudaklardan, karşılıklı olarak 'selam, selam' kelimeleri işitilmektedir.

Kıyametin haberini verip insanı ürpertiye sevk ederek başlayan celâl yüklü Vâkıa sûresi, kısa ama belîğ âyetlerle sabikûn'un, sorgusuzca cennete gidenlerin naîm cennetlerinde mazhar olacağı nimetleri tarif ettikten sonra, yine cennete